

УДК 343.8:336.14

DOI 10.32755/sjlaw.2026.02.151

Крупко Я. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри адміністративного
та конституційного права Навчально-наукового інституту права,
правоохоронної діяльності та психології,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-1578-2303

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу фінансово-правового забезпечення та правового регулювання діяльності органів і установ ДКВС України з урахуванням специфіки її завдань, організаційної структури та сучасних умов функціонування. Обґрунтовано напрями вдосконалення фінансово-правового механізму, зокрема оптимізацію структури бюджетних видатків, розвиток внутрішніх джерел фінансування, застосування механізмів державно-приватного партнерства та цифровізацію процесів фінансового контролю.

Ключові слова: ДКВС України, фінансово-правове забезпечення, бюджетне фінансування, пенітенціарна система, безпека, матеріально-технічне забезпечення, воєнний стан.

Постановка проблеми. Фінансово-правове забезпечення діяльності органів та установ Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС) є ключовим чинником ефективного функціонування пенітенціарної системи та реалізації покладених на неї публічно-правових завдань. Стабільне й достатнє фінансування є необхідною умовою для забезпечення режиму тримання засуджених, охорони персоналу, організації заходів ресоціалізації, а також підтримання матеріально-технічної бази установ виконання покарань.

Водночас чинна практика бюджетного фінансування ДКВС не повною мірою враховує специфіку функціонування установ різного рівня безпеки та характер покладених на них завдань. Це обумовлює потребу у диференційованому та науково обґрунтованому підході до формування й розподілу фінансових

ресурсів. Актуальність проблеми зростає в умовах воєнного стану, реформування пенітенціарної системи, збільшення навантаження на установи виконання покарань та появи нових правових і організаційних викликів, пов'язаних з мобілізаційними процесами.

Незважаючи на наявність нормативно-правової бази, сучасна модель фінансово-правового забезпечення діяльності ДКВС характеризується системними недоліками: хронічною нестачею бюджетних коштів, високим ступенем зношеності інфраструктури, дефіцитом кадрового потенціалу та обмеженими можливостями залучення додаткових джерел фінансування. Це підкреслює необхідність комплексного наукового осмислення фінансово-правових засад діяльності ДКВС з урахуванням особливостей її організаційної структури, функціонального призначення та сучасних безпекових умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансово-правового забезпечення пенітенціарної системи України досліджувалася у працях вітчизняних науковців, однак здебільшого фрагментарно, у межах вузького аналізу бюджетного регулювання або реформування правоохоронної та пенітенціарної сфери. У науковій літературі розглядаються питання ефективності бюджетного фінансування публічного сектору, контролю за використанням бюджетних коштів та управлінських процесів у державних установах, що є методологічною основою для аналізу фінансово-правового забезпечення ДКВС.

Організаційні аспекти фінансування досліджував Сергій Гречанюк [1], який підкреслює вплив складної структури ДКВС — центральних органів управління, слідчих ізоляторів, установ виконання покарань різного рівня безпеки та спеціальних підрозділів — на обсяг і характер фінансових потреб. У сучасних наукових публікаціях [2] також розглядаються питання оновлення матеріально-технічної бази установ виконання покарань як умови забезпечення безпеки персоналу та дотримання встановлених стандартів поведінки із засудженими, а також можливості вдосконалення фінансово-

правового механізму через залучення додаткових ресурсів, зокрема інструментів державно-приватного партнерства.

Незважаючи на значний доробок цих науковців, водночас відсутні комплексні дослідження, у яких фінансово-правове забезпечення ДКВС розглядається як цілісна система з урахуванням організаційної структури, умов виконання кримінальних покарань та сучасних викликів, пов'язаних з воєнним станом.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз фінансово-правового забезпечення та правового регулювання діяльності органів і установ ДКВС з урахуванням специфіки їх завдань, організаційної структури та сучасних умов функціонування, а також визначення основних проблем, шляхів їх розв'язання і перспектив удосконалення фінансово-правового механізму.

Виклад основного матеріалу. Специфіка фінансово-правового забезпечення ДКВС. Фінансово-правове забезпечення діяльності ДКВС охоплює систему правових та організаційних заходів, спрямованих на формування, розподіл і використання фінансових ресурсів, необхідних для виконання її функцій. Основні складові такого забезпечення:

- бюджетне фінансування установ та органів ДКВС;
- технічне забезпечення;
- контроль за цільовим і ефективним використанням коштів.

Особливий характер діяльності органів і установ ДКВС передбачає підвищену суспільну відповідальність та має певні безпекові ризики, пов'язані з охороною засуджених, що обумовлює її складну організаційну структуру, до якої входять центральні органи управління, слідчі ізолятори, установи виконання покарань різних рівнів безпеки та спеціальні підрозділи. Відповідно фінансово-правове забезпечення має враховувати різноманітність функцій, підвищені вимоги до режимності та матеріально-технічного оснащення.

Нормативно-правове регулювання. Фінансово-правове забезпечення діяльності ДКВС України ґрунтується на комплексі законодавчих та підзаконних актів, що регламентують порядок формування, розподілу та використання фінансових ресурсів. Основні нормативні джерела:

Бюджетний кодекс України [3], який визначає загальні принципи бюджетного фінансування державних установ, механізми формування бюджетних програм та цільового використання коштів.

Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» [4], який встановлює правовий статус служби, її функції та повноваження, а також принципи фінансового забезпечення діяльності органів і установ ДКВС.

Кримінально-виконавчий кодекс України [5], що регламентує порядок виконання кримінальних покарань та забезпечення прав і законних інтересів засуджених і персоналу установ.

Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» [6], яка встановлює порядок фінансування державних установ ДКВС, нарахування соціальних гарантій та компенсацій працівникам у межах бюджетних видатків; ця постанова регламентує порядок нарахування та виплати заробітної плати, доплат за специфічні умови служби, премій та інших винагород для працівників ДКВС з урахуванням особливостей режимної служби та умов воєнного стану.

Наказ Міністерства юстиції України від 10.10.2025 № 2762/5 «Про внесення змін до Порядку і умов виплати особам рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України та курсантам закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління Міністерства юстиції України, додаткової винагороди, винагороди за особливості проходження служби (навчання) під час воєнного стану (особливого періоду)» [7], зареєстрований у Міністерстві юстиції України 13.10.2025 за № 1478/44884; встановлює порядок виплати додаткової винагороди та винагороди за особливості проходження служби або навчання під час воєнного стану, регламентує виплати для осіб рядового та начальницького складу ДКВС і курсантів закладів вищої освіти, а також визначає механізми контролю, цільового використання коштів та звітності.

Підзаконні акти Міністерства юстиції України, що регламентують використання бюджетних коштів, організацію матеріально-технічного забезпечення та залучення додаткових джерел фінансування діяльності ДКВС.

Основним джерелом фінансування ДКВС є кошти державного бюджету, що спрямовуються через Міністерство юстиції України за загальним і спеціальним фондами. Такий правовий режим передбачає обов'язковість цільового використання бюджетних коштів, жорсткі вимоги до фінансової дисципліни та державний фінансовий контроль.

Таким чином, фінансово-правове забезпечення ДКВС ґрунтується на поєднанні загальних принципів бюджетного законодавства та спеціальних нормативних актів, що враховують особливості функціонування пенітенціарної системи. Включення конкретних постанов КМУ підвищує прямий зв'язок дослідження з практикою застосування норм та управлінських рішень у сфері фінансування ДКВС.

Співвідношення фінансового забезпечення та правового регулювання. Фінансово-правове забезпечення та правове регулювання діяльності ДКВС перебувають у тісному взаємозв'язку. Фінансове забезпечення передбачає надання необхідних ресурсів, тоді як правове регулювання визначає порядок, умови та межі їх використання. Порушення балансу між обсягом фінансових ресурсів і нормативними вимогами щодо їх застосування негативно впливає на ефективність функціонування установ виконання покарань та може призводити до нецільового використання коштів або фінансового дефіциту.

Проблеми сучасного фінансово-правового забезпечення ДКВС. Сучасна система фінансово-правового забезпечення діяльності ДКВС характеризується наявністю низки системних проблем. Серед них – недостатнє фінансування заходів безпеки та охорони, значна зношеність матеріально-технічної бази установ, відставання нормативно-правового регулювання від актуальних безпекових та організаційних викликів, а також обмеженість додаткових джерел фінансування.

Аналіз чинного законодавства та практики функціонування ДКВС свідчить про доцільність розвитку внутрішніх джерел доходів установ виконання покарань та застосування механізмів державно-приватного партнерства, проте їх реалізація потребує належного нормативного врегулювання та врахування специфіки діяльності служби.

Особливості бюджетного забезпечення ДКВС. Бюджетне забезпечення ДКВС охоплює сукупність видатків, спрямованих на забезпечення належного функціонування установ виконання покарань та органів пробації, а також реалізацію покладених на службу завдань у сфері виконання кримінальних покарань. До основних напрямів бюджетних видатків ДКВС належать витрати на оплату праці та грошове забезпечення персоналу, забезпечення харчування осіб, які утримуються в установах виконання покарань, оплату комунальних послуг та енергоносіїв, матеріально-технічне забезпечення діяльності установ, медичне обслуговування, забезпечення лікарськими засобами та проведення санітарно-гігієнічних заходів.

Окрему групу бюджетних видатків становлять витрати на утримання та експлуатацію об'єктів інфраструктури ДКВС, здійснення капітальних ремонтів і реконструкції, а також фінансування програм, спрямованих на забезпечення безпеки, охорони та режиму тримання засуджених і осіб, узятих під варту. Зазначені видатки мають комплексний характер і є необхідними для підтримання належного рівня правопорядку, безпеки та дотримання встановлених законодавством стандартів поведінки з особами, які перебувають у сфері виконання кримінальних покарань.

Специфіка бюджетного забезпечення ДКВС полягає у високому рівні матеріально-технічної та фінансової залежності від державного бюджету, що зумовлено публічно-правовою природою діяльності служби. Більшість функцій і послуг, які надаються в межах кримінально-виконавчої системи, не можуть бути замінені альтернативними або ринковими механізмами фінансування, що обумовлює необхідність стабільного, достатнього та цільового бюджетного фінансування як ключової умови ефективного функціонування ДКВС.

Додаткові джерела фінансування діяльності Державної кримінально-виконавчої служби та їх правові обмеження. Законодавство України, зокрема Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» та відповідні підзаконні акти, передбачає можливість залучення додаткових джерел фінансування діяльності органів та установ ДКВС у межах, визначених законодавством і нормативами бюджетного правового регулювання.

Водночас частка зазначених джерел у загальній структурі фінансового забезпечення ДКВС залишається незначною. Це зумовлено низкою об'єктивних і нормативних чинників, серед яких ключову роль відіграють правові обмеження щодо використання та розпорядження такими коштами, а також спеціальний правовий режим діяльності установ виконання покарань. Додатково на обмеженість фінансових надходжень впливає недостатній рівень розвитку матеріально-технічної бази виробничих підрозділів, що унеможливує масштабне залучення засуджених до продуктивної праці.

Суттєвими стримувальними факторами також є обмежений ринок праці для засуджених та низький рівень зацікавленості суб'єктів господарювання у співпраці з установами виконання покарань, що обумовлено підвищеними економічними, організаційними та репутаційними ризиками. У сукупності зазначені обставини зумовлюють допоміжний характер додаткових джерел фінансування та зберігають провідну роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні діяльності ДКВС.

Сучасні виклики та нові фінансові потреби ДКВС. Запровадження і тривала дія воєнного стану в Україні істотно вплинули на умови функціонування ДКВС, спричинивши появу нових викликів і, відповідно, додаткових фінансових потреб. У зазначених умовах відбувається трансформація структури бюджетних видатків, що пов'язано з необхідністю забезпечення підвищеного рівня безпеки та безперервності діяльності установ виконання покарань.

До нових напрямів фінансування належать витрати на посилену охорону установ виконання покарань та слідчих

ізоляторів, організацію та здійснення переміщення засуджених і осіб, узятих під варту, а також облаштування укриттів і зведення інженерно-захисних конструкцій. Додаткового фінансового забезпечення потребують і спеціальні заходи безпеки, спрямовані на мінімізацію ризиків надзвичайних ситуацій, диверсій та інших загроз, характерних для періоду воєнного стану.

Окрему групу фінансових потреб формують кадрові видатки, зумовлені дефіцитом персоналу, зокрема внаслідок мобілізаційних процесів, підвищеного навантаження на працівників ДКВС та необхідності забезпечення належного рівня оплати праці і соціальних гарантій. Водночас актуалізуються специфічні правові питання, пов'язані з можливістю та порядком мобілізації засуджених, що потребує не лише нормативного врегулювання, а й додаткового фінансового ресурсу для організації відповідних процедур, матеріально-технічного забезпечення та контролю за їх реалізацією. Загалом зазначені обставини вимагають адаптації фінансової політики у сфері діяльності ДКВС до умов воєнного стану та перегляду підходів до бюджетного планування.

Напрями вдосконалення фінансово-правового забезпечення діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України. Удосконалення фінансово-правового забезпечення діяльності ДКВС має здійснюватися на засадах системності, пріоритизації та адаптації до сучасних безпекових і соціально-економічних викликів. Одним із ключових напрямів є оптимізація бюджетних програм і раціоналізація структури видатків з урахуванням реальних потреб установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, а також пріоритетності фінансування заходів, спрямованих на забезпечення безпеки, дотримання прав людини та належних умов тримання.

Важливим напрямом удосконалення є розширення спеціального фонду фінансування за рахунок підвищення ефективності організації праці засуджених, що потребує модернізації виробничих потужностей, удосконалення правового регулювання та створення економічних стимулів для залучення суб'єктів господарювання. У цьому контексті

доцільним є впровадження сучасних фінансових механізмів, зокрема інструментів державно-приватного партнерства, що розглядається науковцями як перспективний напрям оновлення фінансової моделі функціонування ДКВС.

Окремої уваги потребує створення самостійних бюджетних програм, спрямованих на модернізацію та реконструкцію інфраструктури установ виконання покарань, у тому числі із застосуванням енергоефективних та ресурсозберігальних технологій. Такий підхід сприятиме не лише оптимізації поточних видатків, а й підвищенню довгострокової економічної ефективності функціонування системи.

Суттєвим елементом фінансово-правового вдосконалення є цифровізація процесів фінансового обліку, моніторингу та контролю за використанням бюджетних коштів, що дозволить підвищити рівень прозорості, підзвітності та запобігання фінансовим правопорушенням у діяльності ДКВС. Запровадження електронних інструментів фінансового контролю має супроводжуватися належним нормативно-правовим забезпеченням та інституційною спроможністю відповідних органів.

Узагальнюючи, доцільним є розроблення комплексного механізму фінансово-правового забезпечення діяльності ДКВС, який враховував би специфіку її організаційної структури, функціональних завдань і особливих умов функціонування, зокрема в період воєнного стану. Такий механізм має поєднувати бюджетні, позабюджетні та інноваційні фінансові інструменти й ґрунтуватися на сучасних наукових підходах до реформування кримінально-виконавчої системи.

Висновки. У статті обґрунтовано, що фінансово-правове забезпечення є визначальним чинником ефективності діяльності органів та установ Державної кримінально-виконавчої служби України. Встановлено, що чинна модель бюджетного фінансування не повною мірою враховує функціональну специфіку та диференціацію пенітенціарних установ, що зумовлює дисбаланси в розподілі бюджетних ресурсів і хронічне недофінансування матеріально-технічної бази.

Умови воєнного стану істотно ускладнили фінансово-правові механізми діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України та актуалізували потребу в узгодженні нормативно-правового регулювання з реальними фінансовими потребами системи.

Список використаних джерел

1. Гречанюк С. К. Теорія та практика взаємодії органів та установ Державної пенітенціарної служби України з державними та неурядовими інституціями : дис ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 ; Нац. ун-т Держ. податкової служби України. Ірпінь, 2011. 388 с.

2. Богатирьов І. Г., Дудка Н. О. Науковий супровід функціонування пенітенціарної системи в Україні в умовах сьогодення. *Кримінально-виконавча система: вчора, сьогодні, завтра*. 2025. № 1 (17). С. 159–170. DOI: <https://doi.org/10.32755/sjcriminal.2025.01.159>.

3. Бюджетний кодекс України : кодекс України від 21.06.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 43. Ст. 437.

4. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 06.11.2003 № 1165-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 44. Ст. 470.

5. Кримінально-виконавчий кодекс України : кодекс України від 05.04.2002 № 1129-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 25. Ст. 132.

6. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022пAttachment.png> (дата звернення: 19.01.2026).

7. Про внесення змін до Порядку і умов виплати особам рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України та курсантам закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління Міністерства юстиції України, додаткової винагороди, винагороди за особливості проходження служби (навчання) під час воєнного стану (особливого періоду) : наказ Міністерства юстиції України від 10.10.2025 № 2762/5, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 13.10.2025 № 1478/44884. URL: <https://minjust.gov.uaAttachment.png> (дата звернення: 19.01.2026).

Krupko Ya.,

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Administrative and Constitutional Law,
Educational and Scientific Institute of Law,
Law Enforcement and Psychology,
Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-1578-2303

FEATURES OF FINANCIAL AND LEGAL SUPPORT FOR THE ACTIVITIES OF BODIES AND INSTITUTIONS OF THE STATE CRIMINAL AND EXECUTIVE SERVICE OF UKRAINE

The article analyzes the financial and legal support and regulation of the activities of bodies and institutions of the State Criminal and Executive Service of Ukraine (SCES of Ukraine), taking into account the specificity of its tasks, organizational structure and current conditions of functioning. The study examines the regulatory framework governing financial support for the penitentiary system, including the Budget Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On the State Criminal and Executive Service of Ukraine", the Criminal and Executive Code of Ukraine, as well as by-laws regulating budget expenditures, remuneration, social guarantees and additional payments under martial law.

Special attention is paid to systemic problems of financial and legal support of the SCES of Ukraine, in particular insufficient funding of security measures, deterioration of the material and technical base, limited opportunities for attracting additional financial resources, and the need to adapt budget policy to martial law conditions. It is substantiated that the complex organizational structure of the SCES of Ukraine, which includes central management bodies, pre-trial detention centers, penitentiary institutions of various security levels and special units, directly affects the volume and structure of financial needs.

The article emphasizes the interdependence of financial provision and legal regulation, noting that the imbalance between available financial resources and regulatory requirements negatively affects the effectiveness of penitentiary institutions. The main directions for improving the financial and legal mechanism are substantiated, including optimization of budget expenditures, development of internal funding sources, use of public-private partnership instruments, digitalization of financial control, and strengthening transparency and accountability in the use of public funds. It is concluded that the formation of a comprehensive financial and legal support mechanism adapted to the tasks of the SCES of Ukraine and the conditions of martial law is a necessary prerequisite for ensuring sustainable functioning of the penitentiary system.

Key words: *State Criminal and Executive Service of Ukraine, financial and legal support, budgetary financing, penitentiary system, security, material and technical support, martial law.*

References

1. Hrechaniuk, S. K. (2011), *Theory and practice of interaction between bodies and institutions of the State Penitentiary Service of Ukraine with state and non-governmental institutions* : Doctor of Laws thesis, National University of the State Tax Service of Ukraine.

2. Bohatyrov, I. H., & Dudka, N. O. (2025), "Scientific support for the functioning of the penitentiary system in Ukraine under current conditions", *Criminal and Executive System: Yesterday. Today. Tomorrow*, № 1 (17), pp. 159–170, DOI: <https://doi.org/10.32755/sjcriminal.2025.01.159>.

3. Ukraine (2010), *Budget Code of Ukraine* : Code of Ukraine dated 21 June 2010 No. 2456-VI, *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, № 43, Art. 437.

4. Ukraine (2003), *On the State Criminal-Executive Service of Ukraine* : Law of Ukraine dated 6 November 2003 No. 1165-IV, *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, № 44, Art. 470.

5. Ukraine (2003), *Criminal-Executive Code of Ukraine* : Code of Ukraine dated 5 April 2002 No. 1129-IV, *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, № 25, Art. 132.

6. Ukraine (2022), *On certain payments to military personnel, police officers and their families during martial law* : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 28 February 2022 No. 168, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF> (accessed 19 January 2026).

7. Ukraine (2025), *On amendments to the procedure and conditions for payment of additional remuneration during martial law (special period)* : Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 10 October 2025 No. 2762/5, available at: <https://minjust.gov.uaAttachment.png> (accessed 19 January 2026).

Дата першого надходження статті до видання: 19.01.2026.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 09.02.2026.

Дата публікації (оприлюднення): 01.06.2026.